

Riigikogu põhiseaduskomisjoni istungi protokoll nr 116

Eesti, videosilla vahendusel

Teisipäev, 08. veebruar 2022

Algus 14.00, lõpp 15.22

Juhataja: Toomas Kivimägi (esimees)

Protokollija: Silja Tammeorg (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Kalle Grünthal, Tarmo Kruusimäe (Urmas Reinsalu asendusliige), Tõnis Mölder, Paul Puustusmaa, Marko Torm, Mart Võrklaev

Komisjoni ametnikud: Erle Enneveer (nõunik-sekretariaadijuhataja), Karin Tuulik (nõunik), Helin Leichter (nõunik)

Puudusid: Oudekki Loone ja Lauri Läänemets

Kutsutud: Siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna juhataja Enel Pungas, sama osakonna juhataja asetäitja õiguse alal Mairis Kungla ning sama osakonna õigusnõunik Annika Nõmmik Aydin; Eesti Linnade ja Valdade Liidu nõunik Tiina Üksvärav (2. päevakorrapunkt); Riigikogu Kantselei avalike suhete osakonna kommunikatsioonijuht Epp-Mare Kukemelk (1.-4. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud rahvastikuregistri seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (494 SE) ettevalmistamine teiseks lugemiseks
3. Kenno Põltsami algatatud kollektiivse pöördumise „Umbusaldame peaminister Kaja Kallast“ arutelu
4. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Toomas Kivimägi tegi ettepaneku kinnitada põhiseaduskomisjoni töökava järgmiselt:

Riigikogu põhiseaduskomisjoni nädala (07.02.2022-13.02.2022) töökava

Komisjoni istung teisipäev, 8.02.2022 kell 14.00

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Rahvastikuregistri seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (494 SE) ettevalmistamine teiseks lugemiseks
3. Kenno Põltsami algatatud kollektiivse pöördumise „Umbusaldame peaminister Kaja Kallast“ arutelu
4. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Kalle Grünthal, Toomas Kivimägi, Tõnis Mölder, Paul Puustusmaa, Marko Torm, Mart Võrklaev).

2. Vabariigi Valitsuse algatatud rahvastikuregistri seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (494 SE) ettevalmistamine teiseks lugemiseks

Toomas Kivimägi sõnas, et Vabariigi Valitsuse algatatud rahvastikuregistri seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (494 SE) läbis Riigikogu täiskogus esimese lugemise 19.02.2022. Komisjonipoolne ettekandja on Marko Torm. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 02.02.2022 ja muudatusettepanekuid ei laekunud. 03.02.2022 on põhiseaduskomisjonile tulnud kiri Eesti Linnade ja Valdade Liidult (ELVL), milles soovitakse selgitusi kahele eelnõuga seotud rakenduslikule küsimusele.

Tiina Üksvärav sõnas, et need küsimused, mis ELVL esitas põhiseaduskomisjonile oma 03.02.2022 kirjas, on seotud nende märkuste ja ettepanekutega, mis ELVL esitas eelnõu kooskõlastusringil ja mis on nähtavad eelnõu kooskõlastustabelis. Siseministeerium arvestas või esitas selgitused enamuse kooskõlastusringil esitatud ELVL-i märkustele, aga praeguseks on kahe märkuse kohta põhjust küsida siiski täpsustusi.

T. Üksvärav märkis, et esimene küsimus puudutab ELVL-i märkust nr 6 (eelnõu kooskõlastustabelis) ning see on seotud olukorradega, kus abielulahutuse kohta on rahvastikuregistris kaks akti. ELVL tundis huvi, et kuidas saab kindel olla, et topelt kannete puhul on mõlema kande aluseks kohtuostus ja kuidas hilisema lahutuse kohta tehtud kande kehtivus lõpetatakse. Siseministeerium andis nendele küsimustele selgitused ning selgitas, et topelt registreeritud lahutuste leidmiseks ja hilisema lahutuse kehtivuse lõpetamiseks on planeeritud kvaliteeditööd. Samuti märkis Siseministeerium, et vajadusel korrastatakse topelt registreeritud lahutuse andmed juhtumipõhiselt. ELVL-il tekkis küsimus, et kas nimetatud kvaliteeditöid on kavandatud tegema maakonnakeskuste kohalikud omavalitsused. Kui see on nii, siis tuleks välja tuua kvaliteeditööde tegemise korraldus ja rahastamine. T. Üksvärav leidis, et kõnealuste kvaliteeditööde puhul võib tegemist olla üsna mahukate töödega ja tekib küsimus, et kas neid töid korraldatakse tsentraalselt või muul moel.

T. Üksvärav sõnas, et teine ELVL-i täpsustav küsimus oli seotud ELVL-i märkusega nr 9 (eelnõu kooskõlastustabelis). ELVL küsis, et kas õigustatud huvi alusel andmete väljastamise riigilõivu summa sisse on arvestatud ka tähitud postiga saatmise kulu. Siseministeerium vastas, et riigilõivus ei ole arvestatud postikulu ja selgitas, et kulude kokkuhoiu korras võib kasutada senist praktikat, mille kohaselt inimesed volitavad oma lähedasi dokumenti kätte saama ja saavad selle neile siis juba ise edastada või pöörduvad andmete saamiseks endale lähima saatkonna poole. T. Üksvärav märkis, et päringud, millele tuleb saata tähitud kirjaga vastus välisriiki, on üldjuhul teinud välisriigi asutused, mitte eraisikud. Seega ei ole volitamine mõeldav. Saatkond ei väljasta õigustatud huvi alusel andmeid. Seetõttu vajaks täpsustamist, kas on mõeldud, et välisriigi asutus esitab õigustatud huvi päringu saatkonna kaudu.

Mairis Kungla selgitas, et mis puudutab ELVL-i esimest küsimust, siis kui esineb massilisem kvaliteeditöö, siis seda teevad Siseministeeriumi kvaliteedispetsialistid, kelle ülesanne on tagada rahvastikuregistri andmete kvaliteet. Samas ei saa välistada seda, et üksikutel juhtudel satuvad isikud ka maakonnakeskuse omavalitsusse, kus näiteks menetluse käigus selgub, et lahutuse kohta on tehtud topelt kanded ja andmed tuleb korda teha. Sellisel juhul kohaldub tavapärase kvaliteeditööde korraldus ja selle rahastamine. Massiliselt ei ole plaanis suunata maakonnakeskuste omavalitsustesse kvaliteeditöid.

M. Kungla sõnas, et mis puudutab ELVL-i teist küsimust, kas õigustatud huvi alusel andmete väljastamise riigilõivu summa sisse on arvestatud ka postikulu, siis tuleb märkida, et eelnõuga ei muutu midagi andmete väljastamise töökorralduses. Tegevused on samasugused, nagu maakonnakeskuste omavalitsused on neid seni teinud. Küll aga korrigeeriti eelnõuga riigilõivu määra. Siiani on omavalitsusele hüvitatav summa olnud 13,27, aga riigilõiv oli 5 eurot, seega oli andmete väljastamise kulu tegelikkuses palju suurem. Eelnõuga tõstetakse riigilõiv 15 eurole. Korraldust selle kohta, kuidas andmeid väljastatakse, eelnõuga ei muudeta. M. Kungla märkis, et mis puudutab seda, et inimesed saavad pöörduda andmete saamiseks endale lähima saatkonna poole, siis võivad ka saatkonnad väljastada õigustatud huvi puhul andmeid, kui tegemist pärimismenetluse või alaealiste hooldusõiguse menetlusega. Seda võimalust kasutatakse pigem Eesti lähiriikides, näiteks Soomes, kus elab väga palju eestlasi.

Toomas Kivimägi tundis huvi termini „kvaliteeditöö“ koha ja küsis, et miks on selline termin kasutusele võetud, sest sellest jääb mulje, justkui osa inimesi teeb kvaliteetset tööd ja ülejäänud inimesed teevad mitte kvaliteetset tööd.

Enel Pungas vastas, et ministeeriumis kasutatakse mõistet „kvaliteeditöö“ ja mõte on selles, et Siseministeeriumis on eraldi inimesed, kes tegelevad igapäevaselt andmete parandamisega ja seda nimetataksegi kvaliteeditööks.

Toomas Kivimägi märkis, et see on huvitav termin, sest see justkui solvaks kõiki teisi inimesi, kes teevad ka kvaliteetset tööd.

Tarmo Kruusimäe leidis, et temale seostub kvaliteeditööga kaks terminit, kvaliteet ja kvantiteet. Andmetega seotud kvaliteet peaks olema see, kui andmed on sisestatud või graveeritud näiteks millessegi, mis peab vastu aastasadu. Kvantiteettöö on aga see, kui kasutatakse näiteks seitset kopeerpaberit ning trükitakse ühte ja sama dokumenti. T. Kruusimäe märkis, et tema saab aru, et Siseministeeriumis on hulk spetsialiste, kellel on suur kogemus andmete korrastamisel. Ta leidis, et „kvaliteeditöö“ ei ole kõige parem termin, mis võib tekitada segadust ja selle asemele võiks leida parema termini.

Toomas Kivimägi lisas, et Siseministeerium võiks sellele mõelda ning anda põhiseaduskomisjonile tagasisidet.

Paul Puustusmaa sõnas, et eelnõuga muudetakse perekonnaseisutoimingute seaduse § 6 lõiget 3 ning sätestatakse, et perekonnaseisukande aluseks olev välisriigi dokument peab olema legaliseeritud või kinnitatud tunnistusega (apostilliga), välja arvatud juhul, kui õigusakt näeb ette teisiti. Mida tähendab antud sättes tingimus, et „kui õigusakt näeb ette teisiti“?

Mairis Kungla vastas, et õigusaktide all on mõeldud näiteks EL teatud määrusi, mis näevad ette, et dokument ei pea olema legaliseeritud või apostilliga kinnitatud.

Toomas Kivimägi sõnas, et antud küsimust arutati komisjonis ka eelnõu esimeseks lugemiseks ettevalmistamisel (11.01.2022) ja siis leiti, et dokumentide apostillimise nõue ei peaks olema imperatiivne, sest tal on kogemusi, et surma tõendamiseks vajaminevaid dokumente võib olla välisriigist väga keeruline kätte saada. Teatud juhtudel võib olla asjakohane, et saaks esitada dokumente ka lihtsustatud korras. Samas leiti komisjonis toimunud arutelu käigus, et selles osas tuleb olla ettevaatlik, eriti näiteks surma kannete niinimetatud lihtsustatud korras tegemisel, sest surma kanded tekitavad kellelegi sageli varalisi õigusi.

Paul Puustusmaa küsis välisriigis sõlmitud abielude kohta kannete tegemisega seoses, et kui isik on näiteks Kataris sõlminud abielu mitme naisega, siis kas ja kuidas saab selle kohta teha kande Eesti rahvastikuregistrisse. Eesti õigus näeb ette, et abielu sõlmitakse ühe mehe ja ühe

naise vahel. Ta tundis huvi, et kas eelnõus olevad muudatused on kõnealuse küsimusega seotud.

Mairis Kungla vastas, et eelnõus olev perekonnaseisutoimingute seaduse § 6 lõige 3 sätestab ainult selle, milline peab vormilt olema kande tegemise aluseks olev dokument. Rahvastikuregistrisse saab kanded teha ikkagi üksnes nende dokumentide alusel, mida Eesti riik tunnustab. Kuna Eesti riik ei tunnusta mitmikabielusid, siis Eestis ei tehta nende kohta kandeid registrisse. Kui on aga välisriigis sõlmitud tavaline mehe ja naise vahel sõlmitud abielu ja selle kohta tuuakse vastav dokument, siis selle kohta tehakse kanne rahvastikuregistrisse. Kui abielu sõlmimise kohta on dokument välja antud EL-is, siis ei pea see olema legaliseeritud või apostilliga kinnitatud.

Paul Puustusmaa küsis, et kui Eesti sõlmib välisriigiga lepingu, millega ta tunnustab seal välisriigis sõlmitud mitmikabielusid, siis kas selline rahvusvaheline leping loob aluse mitmikabielude kohta kande tegemiseks Eesti rahvastikuregistrisse.

Mairis Kungla vastas, et välislepingud ratifitseeritakse ja seega peavad need saama ka Riigikogu heakskiidu. Välislepingud omavad jõudu ja nendega tehakse erisusi. Näiteks on Eestil sõlmitud Ukraina ja Venemaaga õigusabilepingud, kus nende lepingute kohaselt ei ole dokumentidele seatud apostilli ja legaliseerimise nõudeid. M. Kungla märkis, et ta kahtleb, kas kunagi sõlmitakse P. Puustusmaa poolt näiteks toodud välisleping, mis on nii otseselt vastuolus abielu sõlmimise eeldustega.

Paul Puustusmaa küsis, et kui aga tekib olukord, kus näiteks Rootsis on omavahel abiellunud kaks meest ja nad esitavad sellekohase dokumendi Eesti registrisse kandmiseks. See on ju samuti vastuolus Eesti perekonnaseadusega, sest seal ei ole ette nähtud abielu sõlmimist kahe mehe vahel.

Mairis Kungla vastas, et sellisel juhul tuleb vaadata rahvusvahelise eraõiguse seadust ja seal on kirjas, millistel juhtudel Eesti tunnustab välisriigis sõlmitud abielusid. Eesti tunnustab samasooliste abielusid, aga need peavad vastama mõlema abikaasa elukohariigi õigusele. Kui need isikud ei ole Eesti kodanikud ja nad on välisriigis abiellunud, siis seda tunnustatakse. Need vaidlused on kohtust läbi käinud.

Tarmo Kruusimäe sõnas, et õiguskomisjon menetles seksuaalse enesemääramisega seotud eelnõu (karistusseadustiku ja perekonnaseaduse muutmise seaduse (seksuaalse enesemääramise ja abiellumise eapiiri muutmine) eelnõu (478 SE)), ja kui see eelnõu peaks seadusena vastu võetama, siis alla 18-aastased isikud enam abielluda ei tohiks. Kui aga mõnes teises riigis on alaealiste abiellumine lubatud ja nad soovivad teha selle kohta kannet Eesti registrisse, siis kuidas selline olukord lahendatakse, kui see ei ole Eestis lubatud.

Enel Pungas vastas, et praegu sellist probleemi ei ole ja tegemist on väga hüpoteetilise olukorraga. Tõenäoliselt ei tekita see ka edaspidi Eestis probleeme.

Toomas Kivimägi selgitas, et eelnõu on läbinud keele- ja normitehnilise toimetuse. Toimetaja tegi eelnõu kohta mõne üksiku keele- ja normitehnilise märkuse, mis on teksti kantud.

T. Kivimägi tegi ettepaneku minna menetlusotsuste tegemise juurde.

Otsustati:

2.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 16.02.2022 (konsensus: Kalle Grünthal Toomas Kivimägi, Tarmo Kruusimäe, Tõnis Mölder, Paul Puustusmaa, Marko Torm, Mart Võrklaev).

2.2. Teha ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada (konsensus: Kalle Grünthal, Toomas

Kivimägi, Tarmo Kruusimäe, Tõnis Mölder, Paul Puustusmaa, Marko Torm, Mart Võrklaev).

2.3. Kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 23.02.2022 (poolt 5: Toomas Kivimägi, Tõnis Mölder, Paul Puustusmaa, Marko Torm, Mart Võrklaev; vastu 0; erapooletuid 1: Tarmo Kruusimäe).

3. Kenno Põltsami algatatud kollektiivse pöördumise „Umbusaldame peaminister Kaja Kallast“ arutelu

Toomas Kivimägi sõnas, et Riigikogule on esitatud kollektiivne pöördumine „Umbusaldame peaminister Kaja Kallast“ ja selle pöördumise kontaktisik on Kenno Põltsam. Pöördumisele on andnud oma allkirja 3497 inimest. Pöördumise võttis Riigikogu juhatuse menetlusse 25.11.2021 ja suunas vastamiseks põhiseaduskomisjonile.

Helin Leichter selgitas, et põhiseaduskomisjon on menetlenud varasemalt samasisulist kollektiivset pöördumist, mille pealkiri oli „Kaja Kallase valitsus peab astuma tagasi“ ning kus algatajate kontaktisik oli samuti Kenno Põltsam. Kõnealune pöördumine võeti Riigikogu menetlusse 04.05.2021 ja põhiseaduskomisjon arutas seda oma 08.06.2021 istungil ning pärast arutelu saadeti pöördumise esitajatele vastuskiri. Nimetatud varasemas pöördumises sooviti, et Riigikogu XIV koosseis umbusaldaks Kaja Kallase valitsust ning annaks võimaluse Riigikogu erakorralisteks valimisteks. Põhiseaduskomisjon otsustas vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse (RKKTS) §-le 152¹³ punktile 5 esitatud ettepaneku tagasi lükata, kuna esitatud ettepanek ei olnud põhiseaduskomisjoni pädevuses. Komisjon ei saa algatada Vabariigi Valitsusele umbusalduse avaldamist, seda saab teha viiendik Riigikogu koosseisust. Lisaks juhtis põhiseaduskomisjon tähelepanu sellele, et umbusalduse avaldamine Vabariigi Valitsusele ei too üldjuhul kaasa Riigikogu erakorralisi valimisi. Kohustus Riigikogu erakorralised valimised välja kuulutada tuleneb põhiseaduse §-dest 89, 105 ja 119, aga need ei ole seotud pöördumises toodud asjaoludega.

H. Leichter sõnas, et praegu põhiseaduskomisjoni menetluses oleva kollektiivse pöördumise „Umbusaldame peaminister Kaja Kallast“ algatajate kontaktisikuks on samuti Kenno Põltsam ning selles tuuakse uuesti välja 2021. aasta kevadel esitatud pöördumise sisu ja kirjutatakse, et algatajad peavad 04.05.2021 Riigikogule esitatud pöördumisega seoses kinni järjepidevusest ning edastavad uue pöördumise. Pöördujate sõnul annab selleks põhjuse jätkuvalt Reformierakonna juhitud valitsuse suutmatuse õigesti valitseda ja valitsuste all eksisteerivate allasutuste juhtide amoraalne pale. Lisaks heidetakse Vabariigi Valitsusele ette koroonakriisi meetmeid ja täiendavalt kehtestatud kontrollmeetmeid. Praeguse kollektiivse pöördumisega soovitakse, et peaminister Kaja Kallas astuks oma ametist tagasi ja pöördujad ei soovi näha Reformierakonda uues valitsuskooalitsioonis.

Toomas Kivimägi sõnas, et pöördujate soov ja tahe on talle arusaadav. Oluline on see, et tegemist samasisulise ettepanekuga, mis tehti 2021. aasta kevadel ja mida põhiseaduskomisjon arutas sisuliselt. T. Kivimägi tõi välja, et H. Leichter viitas sisulisele otsusele, mille põhiseaduskomisjon tegi oma 08.06.2021 istungil ning praegu menetluses oleva pöördumise puhul võib T. Kivimägi arvates vastata samamoodi. Põhiseaduskomisjoni pädevuses ei ole algatada umbusaldust ei Vabariigi Valitsusele ega ka peaministrile, vaid see on viiendiku Riigikogu koosseisu pädevuses.

T. Kivimägi tõi välja, et RKKTS § 152¹⁴ lõige 1 punkt 1 sätestab, et komisjon jätab pöördumise sisulise aruteluta läbi vaatamata ja lükkab selle tagasi, kui pöördumine on sisult kokkulangev pöördumisega, mille menetlemisest on möödas vähem kui kaks aastat. Kuna praegu on komisjoni menetluses samasisuline pöördumine, nagu esitati 2021. aasta mais, siis võiks põhiseaduskomisjon otsustada lükata pöördumine tagasi, kuna see on kahe aasta jooksul teine samasisuline pöördumine.

Paul Puustusmaa leidis, et tema arvates ei ole tegemist täielikult samasisulise pöördumisega,

nagu eelmisel aasta esitati. Praegu on algatajate kontaktisik püüdnud pöördumist parandada ja tuhanded inimesed on andnud sellele oma allkirja. Kui põhiseaduskomisjon otsustab selle pöördumise lihtsalt niimoodi tagasi lükata, siis see võib tunduda otsitud põhjusena ning devalveerib Riigikogu ja põhiseaduskomisjoni. P. Puustusmaa leidis, et komisjon võiks seda siiski sisuliselt käsitleda ja veelgi parem oleks lasta seda hinnata Riigikogu täiskogul. RKKTS § 152¹³ annab komisjonile mitmeid võimalusi, näiteks algatada olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu, samuti korraldada avalik istung ning edastada pöördumine pädevale institutsioonile. P. Puustusmaa arvates oleks praeguses olukorras täiesti põhjendatud korraldada kollektiivse pöördumise arutamiseks avalik istung.

Toomas Kivimägi leidis, et Riigikogu töö ongi avalik ja kõigile on see kättesaadav ja nähtav.

Tõnis Mölder küsis, et kas 2021. aasta mais esitatud pöördumise puhul kuulas põhiseaduskomisjon algatajate esindaja Kenno Põltsami ära?

Helin Leichter vastas, et Kenno Põltsam oli põhiseaduskomisjoni 08.06.2021 istungile kutsutud, aga ta ei osalenud istungil. Ta oli kutse kätte saanud ja seda ka kinnitanud. Istung toimus MS Teamsi vahendusel ja istungi alguses oli näha, et ta oli MS Teamsis ootel olemas, aga pärast enam mitte. Põhiseaduskomisjoni ametnikud püüdsid temaga erinevate sidevahendite kaudu ühendust saada, aga see ei õnnestunud. Seetõttu arutas komisjon lõpuks pöördumist ilma temata ja pärast arutelu saadeti talle vastuskiri. Hiljem selgitas Kenno Põltsam enda istungilt puudumist tehniliste probleemidega.

Toomas Kivimägi lisas, et põhiseaduskomisjonil oli valmisolek Kenno Põltsam oma 08.06.2021 istungil ära kuulata, aga kas tehnilistel või muudel põhjustel see ei õnnestunud.

Kalle Grünthal küsis, et kas praegu on Kenno Põltsam istungile kutsutud?

Helin Leichter vastas, et praegu ei ole Kenno Põltsamit istungile kutsutud, kuna tegemist on teise samasisulise kollektiivse pöördumisega vähem kui kaheaastase perioodi jooksul. Kuna RKKTS võimaldab sellisel juhul jätta pöördumise sisulise aruteluta läbi vaatamata, siis ei ole vajalik algatajate kontaktisikut istungile kutsuda.

Kalle Grünthal leidis, et tema arvates rikub komisjon sellega head tava. Tema arvates ei ole kaks kõnealust pöördumist päris samasisulised ja komisjon oleks pidanud kutsuma algatajate kontaktisiku pöördumise arutelu juurde. Põhiseaduskomisjoni eesmärk peaks olema olla avatud kogu ühiskonnale. K. Grünthal leidis, et põhiseaduskomisjon ei saa praegu antud pöördumise puhul otsust teha, sest selliseid otsuseid ei peaks tegema nõ tagaselja. Põhiseaduskomisjon oleks istungil saanud Kenno Põltsami käest uurida, kas need pöördumised on samasisulised või mitte. K. Grünthal tegi ettepaneku jätta kollektiivse pöördumise arutelu praegu pooleli ja kutsuda järgmisel korral istungile Kenno Põltsam.

Toomas Kivimägi sõnas, tema on lähtunud sellest, et tegemist on samasisulise pöördumisega, mis esitati kevadel 2021. Ta leidis, et komisjoni töö efektiivsuse mõttes on oluline, et komisjoni esimees koos komisjoni ametnikega teeb komisjoni jaoks iga päevakorrapunkti puhul ära teatud eeltöö. Kuna selle eeltöö käigus on ta jõudnud arusaamisele, et tegemist on samasisulise pöördumisega kahe aasta sees, mille komisjon võib vastavalt RKKTS-ile jätta läbi vaatamata, siis ei ole ta pidanud vajalikuks Kenno Põltsamit istungile kutsuda.

Paul Puustusmaa leidis, et tema näeb, et kaks kõnealust pöördumist on veidi erinevad ja Kenno Põltsam on püüdnud pöördumist parandada ja kogunud uuesti tuhandeid allkirju. Põhiseaduskomisjon ei tohiks seda ignoreerida ning oleks mõistlik Kenno Põltsam ära kuulata ning seejärel teha pöördumise kohta otsus. Samuti ei tohiks välistada ühtegi varianti, mida RKKTS-i alusel komisjon võib kollektiivse pöördumise puhul otsustada.

Tarmo Kruusimäe sõnas, et ta võib tuua näitena, et õiguskomisjoni menetluses oli Erakond Eestimaa Rohelised esitatud kollektiivne pöördumine „Petitsioon perekonnaseaduse muutmiseks“, millele oli kogutud umbes 35 000 allkirja ja millega sooviti abieluvõrdsust. Põhiseadus näeb ette, et abikaasad on võrdsed ja abieluvõrdsus on Eestis tagatud. Sellele tugines õiguskomisjon ka oma vastuses. Kõnealuse pöördumise puhul kuulati erinevad osapooled õiguskomisjoni istungil ära.

T. Kruusimäe tõi hüpoteetilise näite, et kui näiteks palju kasutust leidnud LED-lampide puhul avastatakse, et need on kuidagi tervisele kahjulikud ja teatud osa inimesi esitab selle kohta Riigikogule pöördumise. Kui siis näiteks kahe järgneva aasta jooksul haigestub veelgi rohkem inimesi ja tehakse uus pöördumine, siis peaks olema mõistlik vaadata, kas uues pöördumises on toodud välja uued asjaolud. Riigikogu peab tegema kindlaks, kas uuesti esitatud pöördumises esineb uusi asjaolusid, mida arutada, või mitte.

T. Kruusimäe märkis, et kui eelmisel korral pöördujate kontaktisik ei saanud mingil põhjusel komisjoni istungil osaleda, siis peaks ta siiski nüüd ära kuulama. Riigikogu peaks olema avatud.

Kalle Grünthal leidis, et lisaks pöördumise esitajate kontaktisikule, peaks vaatama ka nende isikute koosseisu, kes andsid pöördumisele oma allkirja. Need ei pruugi mõlema pöördumise puhul kattuda. Seega ei saa uut pöördumist käsitleda täpselt samasugusena eelmise aasta pöördumisega.

K. Grünthal lisas, et tema arvates on komisjoni esimehel ja liikmetel, kes on Reformierakonnast, pöördumise arutamisel huvide konflikt, sest nendel on ilmne soov kaitsta Reformierakonna peaministrit.

K. Grünthal oli seisukohal, et komisjon peaks jätma pöördumise arutelu pooleli ning kutsuma pöördumiste esitaja järgmisel korral komisjoni istungile ning andma võimaluse talle pöördumist selgitada. See oleks kasulik kõikidele erakondadele, sest näitab, et Riigikogu tegutseb demokraatlikult.

Toomas Kivimägi sõnas, et mis puudutab K. Grünthali märkust, et kahele pöördumisele võivad olla erinevad inimesed alla kirjutanud, siis see on tõenäoliselt tõsi, et allkirjad ei pruugi olla päris samad. Samas ei ole see oluline, sest RKKTS võimaldab komisjonil jätta pöördumise sisulise aruteluta läbi vaatamata ja lükata selle tagasi, kui see on sisult kokkulangev pöördumisega, mis on esitatud vähem kui kaks aastat tagasi. Seega on jutt pöördumise sisust ja võrreldakse pöördumist pöördumisega, mitte seda, kas see on esitatud samade inimeste poolt.

T. Kivimägi leidis, et kui kutsuda nüüd kontaktisik ikkagi põhiseaduskomisjoni istungile, siis loob komisjon sellega halva pretsedendi, sest siis võib juhtuda, et sellele hakatakse ka edaspidi viitama ning nõutakse alati pöördujate kontaktisiku kutsumist. RKKTS kõnealune säte on seadusesse kirjutatud tõenäoliselt selleks, et tagada Riigikogu liikmete efektiivne aja kasutamine.

Tõnis Mölder sõnas, et kui isik on juba korra istungile kutsutud ja talle on antud võimalus enda pöördumist kaitsta, siis ei ole põhjendatud teda uuesti kutsuda. Kui möödub kaks aastat eelmisest pöördumisest, siis on võimalik isikul see uuesti esitada ning siis saab ka isiku uuesti ära kuulata.

Paul Puustusmaa märkis, et eelmisel kevadel esitatud pöördumine oli suunatud valitsuse vastu ja seekordne pöördumine on suunatud Kaja Kallase vastu. Subjekt on erinev, kuigi tulemus võib olla sama. Seetõttu võib öelda, et tegemist ei ole samasuguste pöördumistega. Saripöördujate puhul tuleb muidugi käituda teisti, aga Kenno Põltsami puhul ei ole näha, et

tegemist oleks saripöördujaga ja seetõttu tuleks anda talle võimalus.

Toomas Kivimägi sõnas, et ta nõustub sellega, et kutsuda komisjoni järgmise nädala istungile Kenno Põltsam ja kuulata ta ära, aga ta siiski teeb pärast seda kuulamist komisjonile ettepaneku lükata pöördumine tagasi, kuna tegemist on samasisulise pöördumisega, mis on esitatud kahe aasta jooksul. Kui tegemist on samasisulise pöördumisega, siis ei keela keegi komisjonil siiski algatajate kontaktisikut ära kuulata.

Kalle Grünthal leidis, et otsuse pöördumise kohta teeb siiski komisjon, mitte komisjoni ametnikud, kes on kujundanud seisukoha. Kui komisjon kuulab pöördumise esitajate kontaktisiku ära, siis saab ta teha pöördumise kohta otsuse.

Toomas Kivimägi sõnas, et kõikide ostuste kavandid, mida ta komisjonile istungil tutvustab, on saanud temapoolse aktsepti ja need ei ole ainult komisjoni ametnike seisukohad. Komisjoni esimees saab teha omapoolse ettepaneku, aga samas võib mõni komisjoni liige teha teistsuguse ettepaneku. Lõpliku otsuse teeb loomulikult komisjon hääletamise teel.

Tarmo Kruusimäe märkis, et mis puudutab asjaolu, et kontaktisikule juba anti võimalus esineda ja ta ei kasutanud seda, siis ka Riigikogu täiskogus on juhtunud, et mõnele ettekandjale antakse mitmel korral võimalus uuesti esineda, kui ta ei ole selleks valmis. Samuti võib arutada, et mis on see mõistlik aeg, mille jooksul anda isikule võimalus uuesti esineda ja millal seda enam mitte teha.

T. Kruusimäe leidis, et kui vaadata asja natuke laiemalt, siis võib kehtivat olukorda nimetada streigimurdmiseks, sest näiteks kui valitsusele lähedal seisev või koostööpartneriks olev kolmanda sektori organisatsioon teeb koheselt pöördumise “Maha valitsus”, siis röövib see teistelt samasisuliste pöördumiste esitamiste võimaluse kaheks aastaks.

Toomas Kivimägi sõnas, et ta muudab oma esialgset ettepanekut ainult seetõttu, et eelmise aasta kevadel ei õnnestunud kuulata ära Kenno Põltsamit ning seega võiks siiski anda talle teise ja viimse võimaluse oma seisukohti väljendada. Samas jääb ta selle juurde, et ta teeb komisjonile RKKTS § 152¹⁴ lõige 1 punkti 1 alusel ettepaneku pöördumine tagasi lükata.

Otsustati:

3.1. Jätkata arutelu komisjonis (konsensus: Kalle Grünthal, Toomas Kivimägi, Tarmo Kruusimäe, Tõnis Mölder, Paul Puustusmaa, Marko Torm, Mart Võrklaev).

4. Info ja muud küsimused

4.1. Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu „1944 suurpõgenemine“ toimkonna kirja arutelu

Toomas Kivimägi sõnas, et Riigikogu esimehe Jüri Ratase poole on pöördunud Iivi Zajedova, kes on Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu „1944 suurpõgenemine“ toimkonna esimees. Tegemist on nende poolt juba teistkordse pöördumisega ja nende ettepanek on luua Eesti tähtpäevade kalendrisse üks täiendav tähtpäev juurde. Nende soov on kuulutada 19. september 1944. aasta suurpõgenemise mälestuspäevaks, sest 1944. aasta augustis ja septembris põgenes Eestist umbkaudu 100 000 inimest nõukogude terrori eest. T. Kivimägi leidis, et kahtlemata on see Eesti ajaloos väga kurb sündmus.

T. Kivimägi tõi välja, et ettepaneku esitajad on juba aastal 2018 pöördunud samalaadse ettepanekuga Riigikogu poole. Aadu Must on kultuurikomisjoni esimehena 2018. aasta novembris vastanud, et 1944. aasta suurpõgenemine on Eesti ajaloo üks traagilisemaid sündmusi ning seda päeva ei ole unustatud. Aadu Must märkis oma kirjas, et suurpõgenemise päeva väärikas meenutamine senisel viisil annab sobivaima võimaluse toimunud südamlikult ja taktitundeliselt meeles pidada.

T. Kivimägi leidis, et tema arvates ei tohiks riiklikke tähtpäevi olla liiga palju. Eestis on praegu juba üle 20 riigipüha ja riikliku tähtpäeva. Teise maailmasõjaga seotud tähtpäevadest võib välja tuua leinapäeva, mis on 14. juuni. Kui tekitada tähtpäevi juurde, siis võib juhtuda, et need ei ole enam endise tähendusega.

T. Kivimägi tutvustas komisjonile võimaliku vastuskirja kavandit, milles on kirjas, et komisjon ei pea vajalikuks lisada seadusesse veel ühte tähtpäeva. Riiklike tähtpäevade veelgi suurem arv võib devalveerida nende väärtust. Seaduse muutmised eeldavad ühiskonnas laiemat kandepinda ning vastavat diskussiooni. Samuti võiks komisjoni kirjas välja tuua, et 1944. aasta suurpõgenemine on traagiline sündmus ja seda päeva ei tohi unustada. Samas ei püsenda riiklikuks tähtpäevaks mitteseadmine selle päeva tähendust ning seda päeva saab meeles pidada, korraldades mälestusteenistusi ja kirjutades artikleid ja arvamusaluseid.

Tarmo Kruusimäe sõnas, et ta on aastast 2011 juhtinud Eesti Demokraatlik-Rahvuslike Jõudude Koostöökoda, kus on olnud väga palju kodumaiseid veteranorganisatsioone ja mis tegeleb ka Välis-Eestiga suhete hoidmisega. T. Kruusimäe juhtis tähelepanu, et suur leinapäev on Eestis ka 25. märts, mida ei ole senini tunnustatud riiklikuks tähtpäevaks. Põhjenduseks on see, et Riigikogu on kunagi otsustanud, et mitut leinapäeva ei kehtestata ning selleks on valitud üks päev. T. Kruusimäe sõnul on mitmeid kordi tehtud Riigikogule ettepanek tunnustada 25. märts leinapäevaks, aga see ettepanek ei ole toetust leidnud. Ta tõi välja erinevaid tähtpäevi, mis on Eestis riiklike tähtpäevadena kehtestatud, näiteks omavalitsuspäev, lastekaitsepäev, emadepäev jne. Lisaks tähistavad paljud veel naistepäeva ja meestepäeva.

Tarmo Kruusimäe leidis, et Eestis võiks rohkem tähelepanu pöörata suurpõgenemisele. Ta märkis, et eelmisel aastal oli 19. septembril plaanis minna koos Riigikogu esimehega ja visata pärg Tallinna lahte. Selline traditsioon oli president Lennart Meri ametiajal, aga kui president vahetus, siis see traditsioon hääbus. T. Kruusimäe leidis, et selliseid aktsioone ei saa jätta presidendi kanda ja seda võiks teha Riigikogu esimees, kes on hoolimata erakondlikust kuuluvusest riigimees.

T. Kruusimäe tõi välja, et üks oluline päev on veel 23. august, mis on Euroopa kommunismi ja natsismi ohvrite mälestamise päev. Kahjuks ei ole Vabadussõja võidusamba taga alaliselt heisatud Eesti lipp sellel päeval kunagi lastud poolde vardasse, sest Tallinna linn ütleb, et seda kohustust ei ole seaduses kirjas. Seda päeva tähistatakse kogu Euroopas ja Tunne Kelam on olnud selle üks eestvedajaid. T. Kruusimäe sõnas, et peagi on tulemas 9. märts, mis on Tallinna pommitamise aastapäev ja jälle ütleb Tallinna linn, et nad ei saa lasta lippu poolde vardasse, sest seda ei ole seadusesse sisse kirjutatud.

T. Kruusimäe märkis, et Eestis on kehtestatud mitmeid riiklikke tähtpäevi, mille vajalikkus ei ole talle täpselt arusaadav, kasvõi näiteks vanavanematepäev, sest on juba olemas emadepäev ja isadepäev. Tema teada on järgmisel aastal plaanis tähistada ka A. H. Tammsaare 130. sünniaastapäeva ühekordselt lipupäevana. Vastav algatus on tulemas kultuurikomisjoni.

T. Kruusimäe märkis, et mis puudutab ettevalmistatud põhiseaduskomisjoni vastuskirja kavandit, siis selle teine pool ei ole hea ja see on tema arvates liiga arrogantne. Kirjale saaks kindlasti vastata väärkamalt.

Toomas Kivimägi leidis, et tema arvates ei saa praegu üksikpöördumise alusel hakata kehtestama ühte riiklikku tähtpäeva, vaid sellisel juhul tuleks erinevad olulised kuupäevad seada ritta ning koguda kokku erinevad mõtted. Tuleks analüüsida, millised kuupäevad oleksid riikliku tähtpäevana kõige olulisemad. Samuti on kuskil ka piir, kui palju peaks teise maailmasõjaga seotud tähtpäevi lisama. Seda peaks komplekselt arutama.

T. Kivimägi küsis, et kas üldiselt on komisjoni liikmed nõus, et komisjon praegu ei nõustu kirja esitajaga ning et komisjon kaalub avamast mõnevõrra suuremat arutelu riiklike tähtpäevade võimaliku lisamise üle ja selle raames saab arutada ka suupõgenemise mälestuspäeva lisamist.

Tarmo Kruusimäe sõnas, et ka tema isiklikus järjekorras oleks eespool 25. märtsi lisamine riiklikuks tähtpäevaks ja ilmselt on igal komisjoni liikmel oma seisukoht. Ta toetas samuti laiemat debatti erinevate tähtpäevade lisamise üle riiklike tähtpäevade hulka.

Toomas Kivimägi ütles, et ta vaatab kõnealuse vastuskirja kavandi veel üle, aga üldjoontes on vastuseks siiski see, et uue riikliku tähtpäeva lisamine eeldab kogu riiklike tähtpäevade paketi ülevaatamist ning kompleksset hindamist. Kui Riigikogu selleni jõuab, siis vaadatakse uuesti üle ka kirja saatjate ettepanek suupõgenemise mälestuspäeva kohta.

(allkirjastatud digitaalselt)
Toomas Kivimägi
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Silja Tammeorg
protokollija